

PL ISSN 0033-202X

POLSKA AKADEMIA NAUK — BIBLIOTEKA W WARSZAWIE
STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

LIBRARY REVIEW

Rocznik 65

1997

REDAKCJA

BARBARA SORDYŁOWA — redaktor naczelny
MARIA LENARTOWICZ — zastępca redaktora naczelnego
KRYSTYNA BEŁKOWSKA — sekretarz redakcji
Członkowie: HALINA KOZICKA-BOGUNIOWSKA, HANNA ZASADOWA

RADA REDAKCYJNA

BARBARA BIENKOWSKA — przewodnicząca
KRYSTYNA BEŁKOWSKA, STANISŁAW CZAJKA, MARTA GRABOWSKA,
JANINA JAGIELSKA, MIROSLAWA KOCIEĆKA, HALINA KOZICKA-BOGUNIOWSKA,
MARIA LENARTOWICZ, HANNA ŁASKARZEWSKA, JADWIGA ŁUSZCZYŃSKA,
ALINA NOWIŃSKA, BARBARA SORDYŁOWA, EWA STACHOWSKA-MUSIAŁ,
KORDULA SZCZECZURA, HANNA ZASADOWA, ELŻBIETA ZYBERT,
ZBIGNIEW ŻMIGRODZKI

TREŚĆ

Od redakcji (*Barbara Sordyłowa*) . . . . . z 4 s. 331

Artykuły

- DARIUSZ ANASZKO: Rozwój i organizacja rynku wideo w Polsce . . . . . z 2/3 s. 225
JAN BEDNARCZYK: „FIDES. Biuletyn bibliotek kościelnych” . . . . . z 4 s. 395
KRYSTYNA BEDNARSKA-RUSZAJOWA: Możliwości i efekty współpracy polskich bibliotekoznawców z niemieckim wydawnictwem Peter Lang . . . . . z 1 s. 133
BARBARA BIENKOWSKA: Bibliotekarskie kontakty polsko-niemieckie — wczoraj i dziś. Forum Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego. Wprowadzenie (Warszawa, 5-6 grudnia 1996 r.) . . . . . z 1 s. 5
BARBARA BIENKOWSKA: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne . . . . . z 2/3 s. 241
BOŻENA BOJAR, STANISŁAWA KUREK-KOKOCIŃSKA: „Zagadnienia Informacji Naukowej” wobec teoretycznych i praktycznych aspektów dyscypliny . . . . . z 4 s. 432
STEFAN CZAJA: O korzyściach i kłopotach, które stwarzają poniemieckie zbiory przemieszczone w Bibliotece UMK w Toruniu . . . . . z 1 s. 41
MARIA DEMBOWSKA: „Przegląd Biblioteczny” w 25-lecie 1972-1996. Próba charakterystyki treści i zespołu autorskiego . . . . . z 4 s. 343
JANUSZ DUNIN: Czasopisma bibliotekarskie. Zagadnienia ogólne i problemy przemilczane . . . . . z 4 s. 357
Dyskusja w dniu „jasnym” . . . . . z 1 s. 139
BARBARA GÓRA: Regionalne i sublokalne czasopisma bibliotekarskie wydawane w Polsce w latach 1989-1994 . . . . . z 4 s. 363
MIROSLAW GÓRNY, ARTUR JAZDON: Zasób dokumentów drukowanych polskich bibliotek naukowych i jego wykorzystanie w latach 1991-1994 . . . . . z 2/3 s. 211
KAROLINA GRODZISKA: „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie” na tle działalności wydawniczej Biblioteki w latach 1953-1997 . . . . . z 4 s. 425
MICHAŁ W. GRZESZCZUK: „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny” Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie . . . . . z 4 s. 391
BOLESŁAW HOWORKA: Prawo autorskie. Konwencja berneńska i polska ustawa . . . . . z 2/3 s. 175
JANINA JAGIELSKA: Związki Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy z czasopismami zawodowymi . . . . . z 4 s. 435
STEFANIA JARZĘBOWSKA: „Bibliotekarz Lubelski” — spostrzeżenia i refleksje . . . . . z 4 s. 379
MARIA KOCÓJOWA: Współpraca Krakowa z Bochum i inicjatywa marburska . . . . . z 1 s. 109
JADWIGA KOŁODZIEJSKA: Polskie Towarzystwo Czytelnicze (w poszukiwaniu drogowskazów) . . . . . z 2/3 s. 249
JÓZEF ADAM KOSIŃSKI: „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” . . . . . z 4 s. 393
WOJCIECH KOWALSKI: Sytuacja prawna poniemieckich zbiorów bibliotecznych w Polsce . . . . . z 1 s. 17
STANISŁAW KRZYWICKI: Doświadczenia Książnicy Pomorskiej ze współpracy z bibliotekami niemieckimi . . . . . z 1 s. 89
ANNA MACHALSKA-GARBACZ: Nasza przyszłość: biblioteka elektroniczna czy biblioteka cyfrowa? . . . . . z 2/3 s. 203

technologii zbijają ten argument, przewidując że książki nadal będą kupować i czytać osoby o konserwatywnych poglądach, nie mające dostępu do komputera, czy np. lubiące kłaść się z książką do łóżka. To samo dotyczy wydań bibliofilskich, albumów, literatury dziecięcej, podręczników szkolnych¹⁵. Ponadto niektóre mało chodliwe publikacje, np. z dziedziny filozofii, nie mają szans dostać się do zasobów bibliotek cyfrowych, ze względu na niewielkie zainteresowanie tą tematyką szerokiego kręgu odbiorców. Wśród argumentów przeciw znalazł się i taki, że w wielu firmach z chwilą wprowadzenia komputeryzacji zauważono wzmożone zużycie papieru. Przewiduje się, że będzie ono z czasem kompensowane przez powszechny dostęp do encyklopedii CD-ROM-owych, baz bibliograficznych, podręczników i wykładów komputerowych. Niektórzy obawiają się niekontrolowanego rozrostu zasobów sieci komputerowych, już teraz zaśmiecanych przez publikacje mało wartościowe, bezużyteczne, a nawet szkodliwe społecznie (porno)¹⁶.

Badania futurologiczne zakładają, że komputeryzacja bibliotek będzie jednak rozwijała się nadal w omawianych kierunkach i doprowadzi do istotnych zmian w świecie technologii i nauki. Na pociechę konserwatystom zwraca się uwagę, że — jak uczy historia — nowe technologie rzadko kiedy zastępują stare całkowicie i że po okresie fascynacji nowymi możliwościami osiąga się pewną równowagę. Miejmy nadzieję, że tak właśnie będzie i że zarówno tradycyjne biblioteki, jak i bibliotekarze znajdą swoje miejsce w nowej rzeczywistości.

ANNA MACHALSKA-GARBACZ

OUR FUTURE: ELECTRONIC LIBRARY OR DIGITAL LIBRARY

An attempt to characterize electronic and digital library is presented with comparison of acquisition, storage and dissemination of materials in such libraries. General problems connected with the organization of a worldwide system of digital libraries include: necessity for broad cooperation of authors, publishers, librarians, information scientists and users; software compatibility and hardware requirements; copyright protection. Chances and risks of universal availability of documents and the possibility of putting own materials into the web are outlined. The necessity of continuing education of librarians to cope with new challenges of digital libraries is stressed.

Maszynopis wpłynął do redakcji 12 lipca 1996 r.

MIROSLAW GÓRNY
ARTUR JAZDON

ZASÓB DOKUMENTÓW DRUKOWANYCH POLSKICH BIBLIOTEK NAUKOWYCH I JEGO WYKORZYSTANIE W LATACH 1991-1994

Zebrane drogą ankiety dane dotyczą: wielkości zbiorów wydawnictw zwartych i ciągłych, udostępniania i wypożyczeń międzybibliotecznych, tempa opracowywania nowych nabytków, procentu zbiorów usuwanych przy selekcjach.

WSTĘP

Pojawienie się w polskich bibliotekach naukowych źródeł na nośnikach maszynowych zapoczątkowało etap bardzo głębokich zmian technologiczno-organizacyjnych w krajowym bibliotekarstwie. Jednak podstawowy zasób informacyjny polskich bibliotek to nadal zasób drukowany. Stąd pozwoliliśmy sobie na próbę dokonania oceny jego wielkości, a także zakresu i sposobu jego wykorzystania.

Mówiąc o próbie tylko, nie kierujemy się tu grzecznościowym frazesem ani chęcią zabezpieczenia się przed słowami krytyki. Każdy komu nieobce jest funkcjonowanie jakiegokolwiek biblioteki naukowej ma pełną świadomość niebywałej złożoności zagadnienia, o którym mowa. Trudności w uzyskaniu wielu danych statystycznych, nieporównywalność danych — choćby ze względu na specyfikę różnych dyscyplin naukowych i różną wartość gromadzonych źródeł — to tylko niektóre czynniki utrudniające dokonywanie ocen wartości bibliotecznych zbiorów. Niemniej w sytuacji kiedy środki finansowe na ich gromadzenie i udostępnianie są ograniczone, badania zakresu i sposobów wykorzystania zasobów piśmiennictwa pozwalają na dokonanie zmian organizacyjnych prowadzących do podwyższenia efektywności bibliotek.

Z tego też powodu zdecydowaliśmy się na podjęcie takich badań, doskonale zdając sobie sprawę, że przeprowadzenie pierwszego sondażu ankietowego pozwoli jedynie uzyskać nieco lepszą orientację. Mamy jednakże nadzieję, że badania uda się kontynuować, że będziemy napotykali w ich trakcie na równie wielką co dotąd życzliwość bibliotekarzy, i co najważniejsze, że wkrótce dołączą do nas inni, wnosząc swoje doświadczenia, wiedzę i nowe koncepcje.

¹⁵ K. Diehl: *Polityka informacji w Europie w dobie elektroniki*. "Biał. Inf. Bibl. Nar." 1994 nr 3/4 s. 1-5.

¹⁶ S. Lem: *Ryzyko Internetu*. „PC Magazyn po Polsku” 1996 nr 5 s. 16-18.

ZAŁOŻENIA BADAWCZE

Celem badań było ustalenie wielkości zasobu dokumentów drukowanych w polskich bibliotekach naukowych i zakresu jego wykorzystania. Zdecydowano się przeprowadzić badania ankietowe i objąć nimi wszystkie biblioteki naukowe w Polsce. Kwestionariusz w swej części dotyczącej tego celu badań zawierał następujące punkty:

- stan zbiorów w 1994 r. z podziałem na: wydawnictwa zwarte krajowe, wydawnictwa zwarte obce, wydawnictwa zwarte w języku angielskim, czasopisma krajowe, czasopisma obce i czasopisma w języku angielskim;
- przyrosty zbiorów w l. 1990-1994 (z podziałem jak wyżej);
- średni czas opracowania jednej pozycji (czas od jej wpływu do biblioteki do udostępnienia czytelnikom);
- liczba udostępnień w l. 1990-1994 (z podziałem na udostępnienia na miejscu i na zewnątrz), a także liczba zamówień, które nie zostały zrealizowane i średni czas realizacji jednego zamówienia;
- wypożyczenia międzybiblioteczne w l. 1990-1994 (z podziałem na: wypożyczenia do innych bibliotek, do bibliotek zagranicznych, wypożyczenia z innych bibliotek, z bibliotek zagranicznych, procent zamówień zrealizowanych dla innych bibliotek i przez inne biblioteki), a także średni czas realizacji jednego wypożyczenia;
- procent zbiorów biblioteki stale wykorzystywany (szacunkowo);
- procentowy wśród rocznych wpływów udział literatury gromadzonej na konkretne zamówienia czytelników;
- tygodniowa liczba godzin otwarcia dla czytelników (czy biblioteka jest czynna w soboty i niedziele);
- specjalne formy udostępniania (wypożyczenia na 24 godziny, na sobotę i niedzielę itp.);
- selekcja księgozbioru i jej zakres;
- badania potrzeb użytkowników.

Zdecydowano się wyniki opracować dla następujących grup bibliotek:

- samodzielne biblioteki instytutów naukowo-badawczych (w ich obrębie: biblioteki o profilu fizycznym, biologicznym, chemicznym, technicznym i humanistycznym);
  - biblioteki uczelniane (wśród nich wydzielono: biblioteki uniwersyteckie, politechniczne, medyczne, rolnicze, pedagogiczne i uczelnie artystycznych).
- Podając wyniki liczbowe w postaci średniej arytmetycznej, zrezygnowano ostatecznie z podawania odchylenia standardowego jako miary rozproszenia. Kierowano się tu względami praktycznymi. Stosunkowo krótkie ciągi danych (rzadko przekraczające 10 jednostek) lepiej zapewne charakteryzuje podanie wartości skrajnych, średniej arytmetycznej i mediany, szczególnie jeśli czytającymi są osoby nie posługujące się na co dzień aparatem statystycznym. Dane przedstawiono w postaci tabel. Kreski w niektórych miejscach tabel oznaczają, że nie było możliwe uzyskanie odpowiednich danych.

WYNIKI SONDAŻU ANKIETOWEGO

Zbiory wydawnictw w artyc. Wyniki sondażu zawiera tablica 1. Dane dotyczące liczby posiadanych woluminów, a także wielkości przyrostów rocznych są wysoce wiarygodne ze względu na łatwość ich rejestrowania. Choć można podejrzewać, iż w jednym czy dwóch przypadkach podano tylko zasoby biblioteki głównej (mimo że w kwestionariuszu zwracaliśmy uwagę na to, aby podawać również wielkość zbiorów bibliotek wydziałowych).

O wiele trudniej było ustalić udział zbiorów w językach obcych. W większości wypadków dane mają charakter szacunkowy. W przypadku bibliotek uniwersyteckich w ogóle nie udało się tego rodzaju danych ustalić. Mimo to można przypuszczać, że dane te odpowiadają stanowi rzeczywistości. Dowodem na to jest fakt, że uzyskano bardzo podobne liczby, ustalając udział zbiorów w językach obcych w przyrostach rocznych (w tablicy podano liczby będące średnią arytmetyczną przyrostów zbiorów w l. 1990-1994). Wszystkie te dane stanowią podstawę próby oszacowania kompletności zbiorów bibliotek polskich w stosunku do zasobu światowego, a szczególnie jego rocznego przyrostu. Konieczne jest tu jednak ustalenie stopnia dublowania się zasobów, a szczególnie nabytków i ustalenie liczby tytułów w zasobach i partiach nabytków, a nie tylko liczby woluminów. Tego rodzaju dane są wyjątkowo trudne do zdobycia, ze względu na brak systemów komputerowych w polskich bibliotekach. Jedynym wyjściem jest kosztowna analiza statystyczna odpowiednio dobranych próbek zbiorów i nabytków.

Czasopisma. Ocena wielkości zasobu czasopism okazała się zadaniem najtrudniejszym w całym sondażu. W pewnym stopniu winę za to ponoszą autorzy opracowania, ponieważ nie sformułowali dostatecznie jednoznacznie, czy należy podawać wielkość zasobu czasopiśmienniczego w woluminach czy w tytułach. Przyjęto, iż w statystykach bibliotecznych operuje się głównie woluminami i bibliotekarzom łatwiej będzie wypełniać kwestionariusz, podając dane odnoszące się do woluminów (choć dla oceny kompletności zasobu oczywiście znaczenie mają przede wszystkim tytuły). Rzeczywiście większość kwestionariuszy zawiera dane dotyczące woluminów. Niemniej pewna liczba respondentów zdecydowała się podać liczbę tytułów.

Duże trudności sprawiła ocena udziału czasopism obcych, a szczególnie anglojęzycznych w posiadanym zasobie. W tablicy 2 podajemy wyłącznie wielkości odnoszące się do woluminów, czasami jednak udało się ustalić liczbę tytułów. Dane te przytaczamy w tekście, jako że dotyczą one tylko kilku przypadków i są uzyskane na podstawie mniejszej liczby danych niż wyrażonych w woluminach.

Poszczególne biblioteki politechnik rejestrują po 1320 tytułów czasopism (średnia dla 4 bibliotek), z czego 42% to czasopisma obce, a 17% w języku angielskim. Według przyrostu rocznego w woluminach liczba nabywanych tytułów nie przekracza 600 (z porównań wynika, że na jeden tytuł rocznie przypadają ok. 3 woluminy; nie są to jednak dane uzyskane na podstawie

dostatecznie dużej wielkości próby i należy je traktować wyłącznie jako dane przybliżone). Różnica została prawdopodobnie wywołana tym, że niektóre biblioteki podały liczbę posiadanych tytułów, a nie tylko abonowanych w danym roku. Starano się ustalić, czy liczba gromadzonych czasopism w 1994 r. odbiegała od średniej arytmetycznej liczby czasopism gromadzonych w l. 1990-1994. W przypadku bibliotek politechnik uzyskano następujący wynik: w 1994 r. nabywano o 24% mniej woluminów czasopism krajowych (w tytułach nastąpił wzrost średnio o 10 tytułów), o 21% mniej woluminów czasopism obcych (kupowano średnio o 65 tytułów mniej) i o 15% mniej woluminów czasopism anglojęzycznych (średnio o 77 wzrosła liczba gromadzonych tytułów).

W poszczególnych bibliotekach uczelni medycznych znajduje się średnio 1517 tytułów czasopism (na bieżąco gromadzi się prawdopodobnie ok. 200-250 tytułów; jedna biblioteka podała liczbę 731). W 1994 r. gromadzono o 22% więcej woluminów czasopism krajowych niż wynosi średnia z l. 1990-1994 (wzrost liczby tytułów o 81); o 4% więcej woluminów czasopism obcych (o 30 tytułów więcej); o 16% więcej woluminów czasopism angielskich (o 60 tytułów więcej).

Przeciętnie biblioteka uniwersytecka posiadała 2349 tytułów (34% obcych i 17% anglojęzycznych) i na bieżąco gromadziła ich ok. 2270. Nastąpił spadek liczby gromadzonych woluminów czasopism obcych o 7% (wzrost tytułów o 28%), wzrost liczby woluminów czasopism krajowych o 2% (spadek w liczbie tytułów o 22%).

W poszczególnych bibliotekach WSP liczba tytułów gromadzonych na bieżąco wynosi prawdopodobnie ok. 300-350 (jedna biblioteka podała, że posiada w zbiorach 431 tytułów). Nastąpił spadek liczby gromadzonych woluminów w przypadku czasopism krajowych o 19%, zagranicznych o 28% i w języku angielskim o 20%.

W poszczególnych bibliotekach szkół rolniczych gromadzi się na bieżąco średnio ok. 500-550 tytułów czasopism. Nastąpił spadek liczby gromadzonych woluminów o 29% w przypadku czasopism krajowych, o 26% w przypadku zagranicznym i o 39% w przypadku anglojęzycznych.

W poszczególnych bibliotekach AWF gromadzono na bieżąco ok. 200-220 tytułów (2 biblioteki podały dokładne liczby 166 i 194). Nastąpił spadek w liczbie gromadzonych woluminów czasopism polskich o 26% i zagranicznych o 16%.

Biblioteka specjalna o profilu technicznym gromadziła na bieżąco przeciętnie ok. 60 tytułów. W 3 bibliotekach w l. 1990-1994 zaobserwowano spadek liczby gromadzonych woluminów czasopism o 68% i liczby tytułów: o 21 tytułów czasopism krajowych, o 38 — czasopism obcych i o 1 tytuł w zbiorze czasopism w języku angielskim.

Poszczególne biblioteki specjalne o profilu biologicznym gromadziły średnio 100-120 tytułów na bieżąco (w zasobach przeciętnej biblioteki znajdowały się zeszyty 234 tytułów). W latach 1990-1994 nastąpiło zmniejszenie liczby gromadzonych woluminów o 5%, jeśli idzie o czasopisma obcojęzyczne, o 4%

— czasopisma anglojęzyczne i wzrost o 2% w zakresie czasopism krajowych. Przeciętna biblioteka zmniejszyła we wspomnianym okresie liczbę gromadzonych tytułów: o 1 czasopismo polskie, o 13 czasopism obcych, o 18 czasopism anglojęzycznych (dane dla 3 bibliotek).

Poszczególne biblioteki specjalne o profilu chemicznym gromadziły przeciętnie ok. 70 tytułów czasopism. W latach 1990-1994 nastąpiło zwiększenie liczby woluminów gromadzonych czasopism o 37% (na podstawie danych z 3 bibliotek).

Poszczególne biblioteki specjalne o profilu humanistycznym gromadziły średnio 100-250 tytułów czasopism na bieżąco. W badanych latach liczba gromadzonych woluminów spadła o 19% w przypadku czasopism krajowych, o 20% — czasopism obcojęzycznych i o 25% — czasopism w języku angielskim. Wykazano jednak wzrost liczby tytułów czasopism krajowych o 10 i czasopism w języku angielskim o 8. Spadła o 10 liczba tytułów czasopism obcojęzycznych.

Gromadzenie zbiorów na zamówienie czytelnika i stopień wykorzystania zasobów bibliotecznych. Dane zebrano w tablicy 3, umieszczając w jednym miejscu dane dotyczące udziału zbiorów gromadzonych na zamówienie czytelnika w ogólnej liczbie nabytków i ocenę stopnia wykorzystania księgozbioru. W obu przypadkach mamy do czynienia z indywidualną, szacunkową oceną dokonaną przez bibliotekarzy. Wyniki obrazują raczej rozkład opinii bibliotekarzy na ten temat niż stan rzeczywisty. Niemniej biorąc pod uwagę doświadczenie pracowników bibliotek, należy oczekiwać, że dane nie odbiegają znacznie od rzeczywistości. Ciekawy jest niewielki rozrzut średniej charakteryzującej stopień wykorzystania zbiorów we wszystkich bibliotekach (niewykluczone, że wynikający ze skłonności do unikania ocen skrajnych). Należy tu wyjaśnić, że nie precyzowano dokładnie, co oznacza pojęcie „zbiory stale wykorzystywane”, rozumiejąc, że nie da się tu sensownie zastosować precyzyjnych parametrów liczbowych i ufając, że pojęcie będzie rozumiane podobnie przez wszystkich respondentów.

Udostępnianie zbiorów w l. 1990-1994. Wyniki zebrano w tablicy 4. Najwięcej wątpliwości budzą liczby dotyczące udostępnień na miejscu. Tam gdzie jest wolny dostęp do półek można podawać tylko liczby szacunkowe. Wyniki podane przez nas są prawdopodobnie nieco niższe od rzeczywistych. Trudno było też ustalić, jaki procent w stosunku do ogólnej liczby zamówień stanowią zamówienia, które nie zostały zrealizowane. Część bibliotek podawała dane szacunkowe, część — dokładne dane liczbowe, część nie podała żadnych danych.

Biblioteki uniwersyteckie udostępniają swoje zbiory średnio 64 godz. tygodniowo (maks. 75 godz., min. 49 godz.). Tylko jedna biblioteka nie udostępnia swoich zbiorów w soboty, 4 biblioteki są otwarte również w niedziele (jedna z nich tylko w czasie sesji), 6 bibliotek prowadzi specjalne formy udostępniania (choć niektóre tylko sporadycznie), 3 biblioteki zdecydowanie takich form nie prowadzą.

Poszczególne biblioteki AWF (5) są otwarte dla czytelników średnio 53 godz. (min. 43 godz., maks. 65 godz.). Tylko jedna nie jest otwarta w soboty, a 2 są otwarte w niedziele; 4 biblioteki prowadzą specjalne formy udostępniania.

Poszczególne biblioteki akademii medycznych są otwarte średnio 64 godziny w tygodniu. Jedna jest otwarta w niedziele; 5 bibliotek stosuje specjalne formy udostępniania, 2 biblioteki sporadycznie, jedna nie stosuje ich w ogóle.

Poszczególne biblioteki politechnik są dostępne dla czytelników średnio 59 godz. tygodniowo. Wszystkie są zamknięte w niedziele, jedna również jest zamknięta w soboty. Jedna nie stosuje specjalnych form udostępniania.

Poszczególne biblioteki WSP są otwarte przez 60 godz. tygodniowo; 4 biblioteki otwarte są w niedziele, a 9 w soboty; 4 stosują specjalne formy udostępniania, a 4 stosują je sporadycznie.

Poszczególne biblioteki szkół rolniczych są otwarte 56 godz. w tygodniu. Jedna jest otwarta w niedziele, a jedna nie jest dostępna w soboty. Trzy biblioteki stosują specjalne formy udostępniania, dwie sporadycznie, jedna w ogóle nie stosuje.

Poszczególne biblioteki w szkołach artystycznych są otwarte 37 godz. w tygodniu. Wszystkie zamknięte są w niedziele. Jedna otwarta jest w soboty. Cztery biblioteki stosują specjalne formy udostępniania.

Bibliotek specjalnych nie brano tu pod uwagę, ponieważ obsługują one stosunkowo nielicznych, za to stałych użytkowników (na ogół nie udostępniają swych zbiorów studentom). Z tego też powodu zwykle stosują one specjalne formy udostępniania. W bibliotekach tych nie ma też raczej potrzeby udostępniania zbiorów w soboty i niedziele.

Wypożyczenia międzybiblioteczne. Dane dotyczące stopnia realizacji zamówień podane w tablicy 5 mają przeważnie charakter szacunkowy. Również dane dotyczące czasu realizacji procesu wypożyczenia międzybibliotecznego są z reguły szacunkowe.

Czas opracowania zbiorów. Dane są całkowicie szacunkowe. Podano je w tablicy 6.

Selekcja księgozbiorów. W tablicy 7 podano dokładne dane liczbowe.

MIROSLAW GÓRNY, ARTUR JAZDON

PRINTED DOCUMENTS RESOURCES IN POLISH RESEARCH LIBRARIES
AND THEIR USE IN 1991-1994

The paper contains results of the questionnaire study targeted at estimation of printed materials resources and their use in Polish research libraries. The results are split with respect to the library type (academic/special) and specialization (chemistry, life sciences, technical sciences etc.). The data presented include overall volume of monographs and serials collections and the

volume of yearly acquisitions. The percentage of foreign materials with English literature singled out is also given. Additional information in this section includes data about acquisitions on the order of library users and acquisition processing time. The second group of the data includes circulation statistics, the number of unsatisfied requests, estimations of collections use, interlibrary loans statistics and collection pruning policies. In addition, there is an information about studies of users needs, easy access policies (e.g. Saturday and Sunday opening hours and loans on weekend days).

Maszynopis wpłynął do redakcji 28 sierpnia 1996 r.

Tablica 1. Wielkość zbiorów wydawnictw zwartych i ich rocznych przyrostów

Typ biblioteki	Liczba badanych bibliotek	Zbiory wydawnictw zwartych w 1994 r.				Roczne przyrosty zbiorów w 1990-1994 r.			
		1) średnia 2) min. 3) mediana 4) maks. w wol.	1) udział zbiorów w jęz. obcych 2) udział zbiorów w jęz. angielskim	1) średnia 2) min. 3) mediana 4) maks. w wol.	1) udział zbiorów w jęz. obcych 2) udział zbiorów w jęz. angielskim	1) średnia 2) min. 3) mediana 4) maks. w wol.	1) udział zbiorów w jęz. obcych 2) udział zbiorów w jęz. angielskim		
specjalne fizyczne	3	1) 21000 2) 15000 3) — 4) 26000	1) 88% 2) 88% (dane z jednej biblioteki)	1) 140 2) 12 3) 141 4) 267	1) 68% 2) 61%				
specjalne chemiczne	7	1) 9500 2) 2500 3) 7600 4) 27400	1) 89% 2) 80%	1) 119 2) 67 3) 108 4) 219	1) 85% 2) 79%				
specjalne humanistyczne	10	1) 50000 2) 3000 3) 37000 4) 145000	1) 28% 2) 15%	1) 813 2) 54 3) 715 4) 3100	1) 25% 2) 14%				
specjalne techniczne	6	1) 10000 2) 611 3) 5410 4) 24400	1) 58% 2) 38%	1) 124 2) 84 3) 84 4) 165	1) 53% 2) 40%				
specjalne biologiczne	17	1) 17779 2) 403 3) 9766 4) 114489	1) 76% 2) 72%	1) 200 2) 31 3) 88 4) 1295	1) 64% 2) 56%				
uniwersyteckie	9	1) 1043000 2) 410000 3) 796000 4) 2530000	—	1) 14500 2) 4972 3) 17261 4) 27600	1) 15% 2) 4% (jedna biblioteka)				
politechniczne	12	1) 370000 2) 111000 3) 251000 4) 937000	1) 25% 2) 7%	1) 6500 2) 2000 3) 4300 4) 16200	1) 13% 2) 7%				
rolnicze	6	1) 243000 2) 114000 3) 190000 4) 430000	1) 35% 2) 20%	1) 3720 2) 1800 3) 2000 4) 8000	1) 16% 2) 9%				
artystyczne	6	1) 20000 2) 14000 3) 16000 4) 28000	1) 30% 2) 10%	1) 317 2) 180 3) 270 4) 620	1) 23% 2) 12%				
medyczne	8	1) 200000 2) 56000 3) 170000 4) 326000	1) 28% 2) 23%	1) 3654 2) 2000 3) 3300 4) 6600	1) 26% 2) 23%				
pedagogiczne	9	1) 331000 2) 141000 3) 241000 4) 489000	1) 11% 2) 4%	1) 8000 2) 4000 3) 7200 4) 15000	1) 5,8% 2) 5,4%				
akademii wychowania fizycznego	5	1) 77000 2) 37000 3) 85000 4) 113000	1) 16% 2) 12%	1) 2027 2) 1300 3) 1400 4) 2795	1) 6% 2) 5%				

Tablica 2. Wielkość zbiorów czasopism i ich rocznych przyrostów

Typ biblioteki	Liczba badanych bibliotek	Czasopisma w 1994 r.				Roczne przyrosty czasopism w 1990-1994 r.	
		1) średnia 2) min. 3) mediana 4) maks. w wol.	1) udział czasopism w jęz. obcych 2) udział czasopism w jęz. angielskim	1) średnia 2) min. 3) mediana 4) maks. w wol.	1) udział czasopism w jęz. obcych 2) udział czasopism w jęz. angielskim		
specjalne fizyczne	3	1) 12000 2) 5700 3) 17700 (dane z dwóch bibliotek)	1) 98%	—	—		
specjalne chemiczne	7	1) 13850 2) 4189 3) 9357 4) 27824	1) 93% 2) 83%	1) 214 2) 89 3) 179 4) 372	1) — 2) 82%		
specjalne humanistyczne	10	1) 17538 2) 998 3) 1866 4) 40000	—	1) 326 2) 50 3) 85 4) 1242	1) 54% 2) 44%		
specjalne techniczne	2	1) 9062 2) 552 3) — 4) 17572	1) 64% 2) 36%	1) 179 2) 110 3) — 4) 247	1) 63% 2) 35%		
specjalne biologiczne	17	1) 11959 2) 57 3) 6641 4) 34130	1) 86% 2) 69%	1) 345 2) 61 3) 220 4) 925	1) 80% 2) 67%		
uniwersyteckie	9	1) 341892 2) 70777 3) 444742 4) 100610	—	1) 6807 2) 1343 3) 6135 4) 14541	1) 33% 2) —		
politechniczne	12	1) 94349 2) 4797 3) 75222 4) 214030	1) 28% 2) —	1) 1710 2) 293 3) 1784 4) 2599	1) 54% 2) 37%		
rolnicze	6	1) 90037 2) 46259 3) 67000 4) 189853	1) 44% 2) 20%	1) 1608 2) 886 3) 1390 4) 3155	1) 42% 2) 24%		
artystyczne	6	1) 2219 2) 943 3) 1378 4) 4335	1) —	1) 67 2) 19 3) 52 4) 129	1) 30% 2) —		
medyczne	8	1) 49810 2) 11526 3) 44510 4) 81999	1) 59% 2) 54%	1) 650 2) 269 3) 495 4) 1059	1) 61% 2) 54%		
pedagogiczne	9	1) 28525 2) 11560 3) 24633 4) 41200	1) 24% 2) 12%	1) 938 2) 405 3) 952 4) 1728	1) 19% 2) 9%		
akademii wychowania fizycznego	5	1) 14988 2) 5660 3) 17631 4) 21672	1) 26% 2) 9%	1) 609 2) 144 3) 593 4) 624	1) 20% 2) —		

Tablica 3. Gromadzenie zbiorów na zamówienie czytelnika i stopień ich wykorzystania

Typ biblioteki	Liczba badanych bibliotek	Udział pozycji gromadzonych na zamówienie czytelnika w ogólnym przyroście zbiorów: 1) średnia, 2) min. 3) mediana, 4) maks.	Wykorzystanie zbiorów (szacunkowe) 1) średnia, 2) min. 3) mediana, 4) maks.	Badania potrzeb czytelników: a) liczba bibliotek prowadzących badania systematycznie b) liczba bibliotek prowadzących badania sporadycznie
specjalne fizyczne	3	1) 66% 2) 25% 3) 50% 4) 100%	1) 59% 2) 30% 3) 60% 4) 80%	a) 1
specjalne chemiczne	7	1) 99% 2) 95% 3) 100% 4) 100%	1) 52% 2) 10% 3) 40% 4) 80%	b) 1
specjalne humanistyczne	10	1) 53% 2) 1% 3) 70% 4) 100%	1) 53% 2) 20% 3) 60% 4) 80%	a) 3 b) 3
specjalne techniczne	6	1) 82% 2) 40% 3) 90% 4) 100%	1) 45% 2) 35% 3) 40% 4) 60%	b) 1
specjalne biologiczne	17	1) 71% 2) 3% 3) 80% 4) 100%	1) 52% 2) 5% 3) 50% 4) 90%	a) 3 b) 7
uniwersyteckie	9	1) 32% 2) 1% 3) 20% 4) 90%	1) 34% 2) 12% 3) 35% 4) 50%	a) 2 b) 6
politechniczne	12	1) 65% 2) 15% 3) 75% 4) 95%	1) 48% 2) 30% 3) 60% 4) 80%	a) 3 b) 6
rolnicze	6	1) 41% 2) 5% 3) 30% 4) 80%	1) 46% 2) 39% 3) 40% 4) 60%	b) 3
artystyczne	6	1) 43% 2) 20% 3) 35% 4) 70%	1) 60% 2) 25% 3) 40% 4) 80%	a) 1 b) 2
medyczne	8	1) 40% 2) 23% 3) 34% 4) 60%	1) 55% 2) 19% 3) 60% 4) 70%	a) 2 b) 4
pedagogiczne	9	1) 22% 2) 5% 3) 25% 4) 50%	1) 45% 2) 30% 3) 45% 4) 60%	a) 2 b) 5
akademii wychowania fizycznego	5	1) 21% 2) 10% 3) 15% 4) 40%	1) 60% 2) 50% 3) 60% 4) 75%	b) 3

Tablica 4. Liczba udostępnień zbiorów w l. 1990-1994

Typ biblioteki	Liczba badanych bibliotek	Liczba udostępnień na miejscu			Liczba udostępnień na zewnątrz			Procent zamówień, które nie zostały zrealizowane		
		min.	maks.	średnia	min.	maks.	średnia	min.	maks.	średnia
specjalne fizyczne	3	—	—	43 000 (jedna bibl.)	96	6 450	2 444	—	—	—
specjalne chemiczne	7	400	33 000	9 755	13	10 000	4 000	5%	5%	5%
specjalne humanistyczne	10	452	27 600	7 000	127	11 340	2 500	2%	20%	9%
specjalne techniczne	6	483	8 000	2 706	563	1 625	1 050	1%	10%	4,3%
specjalne biologiczne	17	81	22 400	3 942	213	9 600	2 677	7%	31%	17%
uniwersyteckie	9	116 000	674 000	357 000	5 000	273 000	125 000	2%	28%	14%
politechniczne	12	56 000	505 000	219 000	20 000	297 000	99 000	2%	46%	18%
rolnicze	6	16 000	134 000	61 000	17 000	134 000	54 000	2%	20%	11%
artystyczne	6	500	8 000	4 000	2 400	25 000	10 000	3%	59%	21%
medyczne	8	13 200	160 000	50 000	9 600	131 000	ok. 40 000	2%	2,7%	2,3%
pedagogiczne	9	23 000	293 000	106 000	21 000	209 000	73 000	4%	25%	11%
akademii wychowania fizycznego	5	17 000	78 000	37 000	8 000	22 000	14 000	2%	16%	10%

Tablica 5. Wypożyczenia międzybiblioteczne

Typ biblioteki	Liczba bibliotek	Średnia liczba wypożyczeń do innych bibliotek	Średnia liczba wypożyczeń do zagranicznych bibliotek	Średnia liczba wypożyczeń z innych bibliotek	Średnia liczba wypożyczeń z zagranicznych bibliotek	Procent zamówień zrealizowanych z zewnątrz	Procent zamówień zrealizowanych na zewnątrz	Czas realizacji jednego zamówienia
specjalne fizyczne	3	595	3 (1 biblioteka)	31	—	—	70%	—
specjalne chemiczne	7	130	—	225	7 (1 biblioteka)	84%	96%	do 2 tygodni
specjalne humanistyczne	10	263	3 (2 biblioteki)	70	7 (5 biblioteki)	92%	92%	—
specjalne techniczne	6	71	2 (1 biblioteka)	217	3 (2 biblioteki)	91%	96%	do 2 tygodni
specjalne biologiczne	17	534	2 (4 biblioteki)	165	4 (3 biblioteki)	74%	83%	—
uniwersyteckie	9	1090	81 (7 bibliotek)	492	84 (8 bibliotek)	78%	76%	4 tygodnie
politechniczne	12	841	25 (10 bibliotek)	756	156 (10 bibliotek)	77%	71%	26 dni
rolnicze	6	418	3 (5 bibliotek)	666	14 (5 bibliotek)	70%	68%	3 tygodnie
artystyczne	6	48	10 (1 biblioteka)	27	2 (4 biblioteki)	84%	84%	17 dni
medyczne	8	1122	2 (6 bibliotek)	1451	60 (6 bibliotek)	74%	76%	16 dni
pedagogiczne	9	49	2 (2 biblioteki)	241	8 (7 bibliotek)	64%	56%	3 tygodnie
akademii wychowania fizycznego	5	43	—	143	3 (2 biblioteki)	88%	86%	1 miesiąc

Tablica 6. Czas opracowywania zbiorów

Typ biblioteki	Liczba badanych bibliotek	Średni czas opracowywania	Maksymalny czas opracowywania	Najkrótszy czas opracowywania
specjalne fizyczne	3	2 dni	4 dni	1 dzień
specjalne chemiczne	7	2 dni	7 dni	1 dzień
specjalne humanistyczne	10	15 dni	90 dni	1 dzień
specjalne techniczne	6	1 dzień	1 dzień	1 dzień
specjalne biologiczne	17	6 dni	30 dni	1 dzień
uniwersyteckie	9	6 miesięcy	15 miesięcy	2 miesiące
politechniczne	12	1 miesiąc	6 miesięcy	3 dni
rolnicze	6	1 miesiąc	2 miesiące	5 dni
artystyczne	6	1 miesiąc	6 miesięcy	1 dzień
medyczne	8	10 dni	1 miesiąc	1 dzień
pedagogiczne	9	43 dni	4 miesiące	1 miesiąc
akademii wychowania fizycznego	5	1 tydzień	1 dzień	1 tydzień

Tablica 7. Selekcja księgozbiorów w I. 1990-1994

Typ biblioteki	Liczba bibliotek badanych	Liczba bibliotek prowadzących selekcję zbiorów	Udział usuwanych zbiorów w ogólnej wielkości zasobu: 1) średnia, 2) min. 3) mediana, 4) maks.	Udział usuwanych zbiorów w przyroście rocznym: 1) średnia, 2) min. 3) mediana, 4) maks.
specjalne fizyczne	3	żadna nie prowadzi	—	—
specjalne chemiczne	7	2 sporadycznie	—	—
specjalne humanistyczne	10	1 systematycznie + 6 sporadycznie	—	—
specjalne techniczne	8	1 systematycznie + 3 sporadycznie	—	—
specjalne biologiczne	17	2 systematycznie + 5 sporadycznie	1) 1% 2) 0,5% 3) 0,5% 4) 2%	1 bibl. podała 10% 1 bibl. podała 110%
uniwersyteckie	9	6	1) 0,4% 2) 0,1% 3) 0,2% 4) 1,2%	1) 34% 2) 5% 3) 10% 4) 90%
politechniczne	12	11	1) 2% 2) 0,02% 3) 0,9% 4) 5%	1) 37% 2) 1,2% 3) 33% 4) 95%
rolnicze	6	5+1 sporadycznie	1) 1% 2) 0,1% 3) 0,3% 4) 3%	1) 27% 2) 10% 3) 20% 4) 63%
artystyczne	6	3+1 pojedyncze pozycje	jedna biblioteka podała 0,3%	jedna biblioteka podała 18%
medyczne	8	6	1) 1,2% 2) 0,3% 3) 1% 4) 2%	1) 67% 2) 50% 3) 50% 4) 100%
pedagogiczne	9	8	1) 0,7% 2) 0,2% 3) 0,6% 4) 1,5%	1) 28% 2) 7% 3) 20% 4) 55%
akademii wychowania fizycznego	5	3	1) 0,5% 2) 0,3% 3) 0,3% 4) 0,9%	1) 15% 2) 7% 3) 10% 4) 30%